

PŘIJETÍ A IMPLEMENTACE INKLUZIVNÍ LEGISLATIVY: PŘÍČINY SELHÁNÍ

ADOPTION AND IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE LEGISLATION: CAUSES OF FAILURE

Radim Šíp¹, Denisa Denglerová¹

¹ Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati, Zlín

Abstrakt

Příspěvek prezentuje výsledky analýzy sociálně-politického pozadí přijetí inkluzivní legislativy v ČR (2015) a její implementace (2016–2021). Na základě nástroje situační analýzy dokládá obecnější problém – neschopnost politické reprezentace komunikovat zásadní reformy vzdělávací politiky.

Klíčová slova: *inkluze; kognitivní modifikovatelnost; politicko-byrokratický styl zprostředkování; komunikační styl zprostředkování; arény sociálních světů*

Abstract

The paper presents the results of the analysis of the socio-political background of the adoption of inclusive legislation in the Czech Republic (2015) and its implementation (2016–2021). Based on a situational analysis tool, it demonstrates a more general problem – the inability of political representation to communicate fundamental educational policy reforms.

Keywords: *inclusion; cognitive modifiability; political-bureaucratic style of mediation; communication style of mediation; arenas of social worlds*

1 ÚVOD

Inkluzivní reforma nebyla dosud dostatečně komunikována a panuje velké neporozumění její podstatě. Analýza jednání diskurzivních aktérů dokládá, že na úrovni celé vzdělávací politiky neexistují platformy komunikace, které by umožnily celkové pochopení přijetí představované změny.

2 TEORIE

Analýza vychází z výsledků studie (Denglerová et al., 2022) a monografie věnující se tématu (Šíp et al., 2022). Na základě nich detekuje problém přijetí a implementace inkluzivní politiky v ČR. Aby bylo možné pochopit, co se vlastně v diskurzivní aréně sociálních světů (Clarke, 2005) odehrálo, musíme pochopit mechanismy zprostředkování a komunikace reforem (Štech, 2021). A využít obecnější rámec pro vysvětlení způsobů implementace reformní politiky (Cobbatch, 2018; Cairney, 2012).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V této analýze jsme vycházeli z idejí situační analýzy, z mnoha možných nástrojů mapování jsme zvolili tzv. mapy sociálních světů a diskurzivních arén (Clarke et al., 2018). Konkrétně jsme se zaměřili na diskurzivní arény inkluze v primárním vzdělávání. Primárními zdroji dat pro tuto analýzu byly polostrukturované rozhovory (o délce 40 až 120 minut) se sedmi stakeholdery, kteří byli ve sledovaném období klíčovými aktéry diskuse o inkluzi, proponenty jeho hlavních diskurzů nebo osobami odpovědnými za implementaci inkluzivní politiky a tvorbu s ní spojené legislativy.

4 VÝSLEDKY

Pole, v němž vznikla a byla implementována legislativa, je vymezeno dvěma nejvýznamnějšími diskurzy – speciálně pedagogickým a lidskoprávním. Tyto diskurzy výrazně určovaly dění v obou arénách.

V první aréně (2005–2015) tlak mezinárodních organizací, které požadovaly po ČR vyřešit požadavky vyplývající z rozsudku ESLP, posílil lidskoprávní diskurz. Což umožnilo krátkodobě sjednotit politickou scénu a ve zrychleném tempu přijmout novelu inkluzivního zákona.

V druhé aréně (2015–2020) ustal tlak zahraničních aktérů a tím opět posílil speciálně pedagogický diskurz. Nedocházelo proto k intenzivnějšímu dialogu mezi protichůdnými diskurzy, a proto v ní neexistoval široce sjednaný konsenzus ohledně vize a cílů inkluzivní politiky.

Kvůli tomu nedošlo ke zprostředkování kognitivního jádra reformy (Štech, 2021). Komunikace na ministerské úrovni nebyla řízena jednotným cílem a jednotnou strategií. Převládal politicko-byrokratický přístup nad přístupem politiky komunikace (Colebatch, 2018; Cairney, 2012).

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Z analýzy dění v arénách vyplývají obecnější zjištění. Ministři školství za dané situace nemohli nastartovat procesy, které by vedly k budování komunikační infrastruktury. V jejich jednání tak zvítězil politicko-byrokratický přístup (Colebatch, 2018), jehož obsah se vždy měnil s nástupem nového ministra. Tak vzdělávací politika ve vztahu k inkluzi byla reaktivní – neudávala agendu, ale naopak se nechala vláčet náladami a tématy, které byly produktem roztržitého diskurzivního scény. Proto nedocházelo k diskuzi a prosazení „nových kognitivních základů veřejné politiky“ (Štech, 2021). Roztržitý diskurzivní prostor neumožnil racionální debatu a jednotnou vzdělávací politiku. V takovém prostředí není možné nastavit dlouhodobou politiku (Cairney, 2012; Colebatch, 2018) a obsahová agenda se rozpadá. Tato skutečnost dále podporuje další tříštění odborného diskurzu.

6 LITERATURA

- Cairney, P. (2012). Complexity theory in political science and public policy. *Political Studies Review*, 10(3), 346–358.
- Clarke, A. E., et al. (2018). *Situational Analysis. Grounded Theory After the Interpretive Turn*. SAGE Publications.
- Denglerová, D. et al. (2022). Dancing Between Money and Ideas: Inclusion in Primary Education in the Czech Republic from 2005 to 2020. *International Journal of Inclusive Education* (přijato k publikování).
- Colebatch, H. (2018). The idea of policy design: Intuition, process, outcome, meaning, and validity. *Public Policy and Administration*, 33(4), 365–383.
- Šíp, R. et al. (2022) *Inkluze v ČR: Nerozhodnutý příběh*. MUNIPress.
- Štech, S. (2021). Výzkum, experti a politici – podivuhodný život ideje inkluzivního vzdělávání v ČR. *Pedagogika*, 71(3), 403–420.